

ПЕРЕЊЕТО ПАРИ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ СО ОСВРТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

м-р Ненад НИКОЛОВСКИ

АПСТРАКТ

Економскиот раст е повеќедимензионална компонента, која содржи бројни макроекономски параметри, а компонентите вообичаено се мерливи и меѓусебно поврзани. Нивниот однос и меѓусебна поврзаност, треба да создадат оптимална комбинација, а во финална смисла треба да доведе до економски раст. Составните елементи на оваа мултидимензионална компонента, од една страна имаат позитивно, а од друга страна негативно влијание врз постигнување на економскиот раст.

Појавата на „перење пари“ е во негативна корелација со економскиот раст и продуцира економски основи кои негативно влијаат на функционирањето на механизмот на „невидливата рака на пазарот“ и лојалната (фер) конкуренција. Овие девијантни и криминални појави во општеството, потребно е да бидат соодветно квантифицирани и вклучени во подготовка на идните макроекономски политики. Само на овој начин, законски продуцираниот капитал ќе обезбеди стабилен и одржлив економски раст.

Клучни зборови: одржлив економски раст, перење пари, криминална појава, лојална конкуренција, легален капитал

MONEY LAUNDERING AND ECONOMIC GROWTH WITH EMPHASIS ON THE REPUBLIC OF MACEDONIA

ABSTRACT

The economic growth is a multidimensional component, which consists of numerous of macroeconomic parameters, which are usually measurable and interconnected. Their relationship and interaction should create optimal combination and in the final sense should lead to economic growth. The constituent elements of this multidimensional component are reflected in macroeconomic parameters with positive influence from one side and with negative influence on the other side in order to achieve economic growth.

The money laundering leads to a negative correlation with economic growth and produce economic bases oppose to the mechanism of the invisible hand of the market and fair competition. This deviant and criminal phenomenon in society should be measured and consistent to be included into the preparing of the future macroeconomic policies. Only in this way, legally produced capital will be ensured stability and sustainable economic growth.

Key words: sustainable economic growth, money laundering, criminal phenomenon, fair competition, legally capital

ВОВЕД

Во современата научна теорија е зголемена потребата од примена на научно-истражувачка анализа, која станува тренд на 21 век. Со овој труд ќе биде направен обид да се демистифицираат прашањата за: помот и фазите на „перењето пари“; влијанијата на оваа девијантна појава врз економските текови; ефектите од поставените законски решенија, како и диспозицијата на државите во спроведување соодветни политики за спречувањето и борбата со оваа девијантна општествена појава која ги засега сите модерни капиталистички општества и претставува т.н „болест на новото време“.

1. ТЕОРЕТСКИ АСПЕКТИ НА ПЕРЕЊЕТО ПАРИ

1.1 Дефинирање на поимот „перење пари“

Во светската теорија од областа на перењето пари истото се дефинира како „*пренос на незаконски стекнатите парични средства или инвестиции преку надворешни единици/трансфери, за да се прикрие вистинскиот извор*“. Ова дефинирање на поимот „перење пари“ е усвоено како заеднички фонд од формулирани зборови во Оксфордскиот речник на англиски јазик¹⁵⁹. Со исклучок на тоа што „перењето пари“ во други теоретски изданија е дефинирано и потенцирано како „*извршување на одредена*

¹⁵⁹ Оксфордскиот речник на англиски јазик (второто издание од 1989, страна 702).

незаконска активност", од теоретски аспект не постојат други значајни разлики во дефиницијата на перењето пари. За дефинирањето на поимот „перење пари“ авторите Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер во делото „Организиран криминал“ употребуваат дефиниција од Министерството за правда на САД (FBI 2006) дефинирајќи дека: „Перењето пари е процес преку кој криминалците ги кријат или маскираат средствата стекнати со криминални активности или тие средства ги претвораат во производи и услуги. Тој процес им овозможува на криминалците да ги внесат своите нелегални пари во трговските текови и со тоа да им наштетат на финансиските институции и на вкупната сума пари во оптек што им дава на криминалците неовластена економска моќ“. Една од релевантните меѓународни институции, FATF¹⁶⁰ го дефинира „перењето пари“ како „процесирање на приносите од казниво дело, за да се прикрие нивното нелегално потекло“, а додека пак Меѓународната комисија за хартии од вредност (IOSCO), истото го дефинира како „широк спектар активности и постапки, за да го прикријат изворот на незаконски стекнатите пари и да создадат изглед како истите да потекнуваат од легитимен извор“¹⁶¹

1.2 Фази во процесот на перење пари

Поимот „перење пари“ се поврзува со периодот на прохибицијата во САД, односно со триесеттите години од минатитот век, кога организираните криминални групи готовите пари заработени од криумчарење, илегално производство и продажба на алкохолни пијалаци, проституција и илегално обложување ги прикажувале како профит во ланецот на пералници за облека.¹⁶²

Во светската теорија е прифатено тврдењето дека перењето пари главно се состои од три фази:¹⁶³

- **пласман** - активност со која стекнатите финансиски средства од извршување на криминални активности се пласираат во банките или би се користеле за купување добра;
- **прикривање** - активност за прикривање и скривање на писмените траги;
- **интеграција** - активност со крајна цел незаконските финансиски средства да се интегрираат во легалните финансиски текови.

¹⁶⁰ The Financial Action Task Force (FATF), <http://www.fatf-gafi.org/document/28>.

¹⁶¹ Види, FATF, 1996, Четириесетте препораки (види www.oecd.org/fatf/40Recs_en.htm), како и IOSCO Технички комитет, 1992 година, Извештајот за пари Перење, октомври, бр 25).

¹⁶² Медингер Џон „Перење пари“ - водич за кривични иследници, Издавач „Магор“ Скопје (превод на македонски јазик), Скопје, 2009 година, страница. 7.

¹⁶³ Повеќе на www.fatf-gafi.org.

2. ЕКОНОМСКИТЕ ЕФЕКТИ ОД „ПЕРЕЊЕ“ НА КРИМИНАЛНИТЕ ПРИНОСИ

Перењето пари во сите држави со капиталистичко уредување претендира да биде вршено на високо ниво во извршната власт, влиаејќи на макроекономските политики на секоја од државите, при што секоја од државите мора да ја земе предвид оваа девијантна појава при сочинувањето на макроекономски политики. Но, затоа што овие активности се тешко мерливи, истите ги нарушуваат економските варијабли во економските анализи и ја отежнуваат и компликуваат работата на владите во управувањето со економската политика. Покрај тешкотиите со кои се соочува науката во делот на квантификацијата на криминалните приноси, како релевантен податок се третира проценката од Меѓународниот монетарен фонд кој посочува дека од 2 до 5 проценти од светскиот бруто домашен производ, односно во апсолутен износ околу 600 милијарди долари годишно, припаѓаат на криминалните извршители кои ги внесуваат финансиските приноси од недоволна трговија со дрога во легалниот финансиски систем.

Покрај горенаведеното, од клучна важност за националните економии *е можноста статистички да се идентификува и квантифицира износот на валути на домицилната држава, како и имателите на депозити, а сè со цел да се перцепираат идните монетарни промени.* Исто така, степенот на побарувачка за готови пари, директно е под влијание на *распространетоста на перењето пари во одредена држава/економија и може да резултира во погрешни монетарни податоци,* кои ќе имаат негативни последици врз каматните стапки, како и врз монетарната стабилност, а не е исклучено и *деградирачкото влијание врз останатите монетарни агрегати.*

Во светот постојат национални економии каде степенот на зголемена криминална активност го пренасочува приходот од големиот кон малиот штедач, или од помалку на повеќе ризични инвестиции, го намалува квалитетот на инвестиции, а како последична компонента негативно влијае на економскиот раст. На пример, постојат докази дека средствата од даночно затајување во земјите како САД, имаат тенденција да се канализираат во „поризични бизниси“, но преку повисоко ниво на инвестиции во малите бизниси, каде даночното затајување преовладува многу повеќе. Преку бројни измами и злоупотреби во внатрешното тргување во рамките на националните економии се придонесува брзо да се создаде раст и голема профитабилност на бизнисите, па понекогаш дури и на цели пазари, бидејќи *„растот е поврзан со парите.“* Но перењето пари не создава силни позитивни импликации врз економскиот развој на земјите од причини што дегресивните тенденции се засилуваат под влијание на т.н **порозност на системот**, како и ефектот „секој несанкциониран криминал, продуцира двапати поголем обем на криминал“. Овој феномен, многу често економистите го нарекуваат т.н **феномен на „проклетството на ресурсите“**. Тоа се потврдува и со земјите во развој

кои се богати со природни ресурси, како што се нафтата или дијамантите, и истите често имаат намалена стапка на економски раст. Тоа е последица на тоа што во нивните институции постои неконтролираната корупција на највисоко ниво на власт¹⁶⁴.

3. ЦЕНТАРОТ ЗА СУЗБИВАЊЕ НА ОРГАНИЗИРАН И СЕРИОЗЕН КРИМИНАЛ ВО БОРБА ПРОТИВ ПЕРЕЊЕТО ПАРИ, КАКО ДЕЛ ОД МАКЕДОНСКИОТ РЕПРЕСИВЕН СИСТЕМ

Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија како засебна организациона единица во рамките на Централните полициски служби, задолжен за гонење на организирани облици на криминал. Центарот постапува во спречување и откривање на кривични дела кои се гонат по службена должност, извршени од страна на организирана група, најмалку три члена, која дејствува одреден временски период, за да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години.

Токму проблематиката на „перење пари“ и одржливоста на лојалната конкуренција, претставува еден од приоритетите во работењето на една од организационите единици во рамките на Центарот (Оддел за финансиски криминал-Единица за перење пари и економски организиран криминал).

3.1 “Modus operandi” при практични случаи на перење пари

Досегашната практика во областа на перење пари, посочи дека во Република Македонија многу почесто се употребуваат релативно поедноставни начини на перење на криминалните приноси, односно дека истото се врши најчесто *преку инвестирање во луксузни предмети, недвижности* (кои стануваат предмет на препродажба) и *преку основање и оперирање со мали бизниси* (прикажување на фиктивен промет и генерирање фиктивни готовински текови).

Еден од начините на перење на криминалните приноси, во досегашната македонска практика е преку сторување на предикативното кривично дело „даночно затајување“, на начин што, се формираат повеќе друштва и друштва - ќерки во земјата и странство, вообичаено основани и управувани од само неколку лица, при што се генерираат огромни износи на незаконски (неоданочени) парични средства. Овие парични средства се всушност резултат на фиктивно искажан промет и фиктивно прикажана добивка/загуба во финансиските извештаи на друштвата, со што се овозможуваат

¹⁶⁴ Jan Van Dijk „Mafia markers: assessing organized crime and its impact upon“, Springer Science-Business Media (2007), страница 53.

реални услови да се изврши пласман на вака стекнатите парични средства. Овие незаконски средства претставуваат оперативен капитал на друштвата, а следствено и зголемување на профитот, но со цел да не се прикаже како зголемување на приходот, односно добивката, се врши пласирање на овие парични средства и нивно трансферирање преку употреба на најразлични трансфери по фиктивни основи (позајмици, плаќања по фиктивни фактури за наводно извршени консултантски услуги, маркетинг услуги, истражување на пазарот, капитални трансфери во зголемување на оснивачки влог и др). Вака трансферираните средства ја намалуваат добивката на друштвата, со што се избегнува плаќање значителен износ на данокот од добивка, а истите билансно се претставуваат како краткорочни финансиски вложувања. Одбегнувањето на обврските и кон останатите доверители освен државата се врши преку пренесување на капиталот и средствата од друштвото кое врши кривично дело даночно затајување, на останатите сестрински друштва, со што првото друштво останува сосема без капитал и средства, а со големи износи на обврски кон доверителите. Во ваква ситуација, се одбегнуваат и законските обврски кои налагаат задолжително отворање стечајна постапка веднаш по истекот на законски предвидениот рок од денот на блокирање на жиросметката на друштвото. Исто така, многу често се вршат и незаконски плаќања преку цесии и компензации од жиросметката на сестринските друштва, исклучиво кон одредени „*фаворизирани доверители*“, а по волја на управителите кои воедно се и извршители на кривичните дела.

Практично, *фазата на прикривање* на потеклото на паричните средства започнува со големиот број трансфери по основ на позајмици, па така се искористуваат одредени законски пропусти во фискалната сфера, кои гарантираат повлестен третман на позајмиците¹⁶⁵. Како и во теоријата, последната фаза од процесот на перење пари, односно *фазата на интеграцијата* вообичаено се спроведува преку подигнување кредити врз база на депозит, хипотека, залог на хартии од вредност, залог на движни и недвижни предмети, кои се прибавени со „валкани парични средства“ (парични средства кои потекнуваат од предикативното кривично дело).

Вака вообичаено „успешно“ се затвора процесот на перење на криминалните приноси стекнати со сторување на кривичното дело „даночно затајување“, а во кој се вклучени организирани криминални групи во македонското стопанство¹⁶⁶.

¹⁶⁵ Законскиот рок за враќање на добиена позајмица изнесува 3 години од денот на добивање на истата, а доколку не биде вратена во предвидениот рок, настанува даночната обврска за примателот на позајмица.

¹⁶⁶ Користени се податоци од „Годишниот извештај на Одделот за организиран криминал за 2010 година“.

3.2 Санкционирани случаи на перење пари

Од страна на Одделот за организиран криминал¹⁶⁷ во 2010 година, се поднесени три кривични пријави за сторено кривично дело „перење пари и други приноси од казниво дело“, а кои се поврзани со казнивите дела: даночно затајување; злоупотреба на службена положба и овластување; злосторничко здружување; криумчарење; неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори. Со санкционирањето на овие кривични дела и приносот од казниво дело кој бил внесен во легалната економија за да биде „испан“, пријавени биле 40 физички лица и 2 правни лица, а во два од случаите се применувани и посебни истражни мерки во прибавување докази.

Еден од поголемите расветлени случаи во 2010 година, а кој се однесува на кривично дело „перење пари и други приноси од казниво дело“ предвидено во Кривичниот законик на РМ, беше санкционирањето на организирана криминална група која подолг временски период се занимавала со извршување бројни кривични дела (незаконска трговија со цигари, шеќер и др), од кои кривични дела биле остварени приходи кои настојувале да ги легализираат, преку префрлување на истите по разни фиктивни основи (фиктивни фактури, фиктивни цесии, фиктивни компензации).

Во вториот случај, во период од 2007 до 2009 година од страна на физичко лице биле стекнати незаконски парични средства преку незаконска продажба на луксузна текстилна криумчарена стока, кои парични средства подоцна во три наврати во период од четири дена, биле пуштени во оптек (за да не се надмине износот на уплата во противредност од 15.000 евра кој задолжително треба да биде пријавен до надлежната УСППФТ) за набавка на луксузно патничко возило. Незаконските средства биле стекнувани и преку незаконска продажба на наркотични дроги – кокаин, на клиентите купувачи на луксузната криумчарена облека. Вака прибавените средства биле „напластувани“ и на банкарски сметки, во банкарски сефови, а истите биле користени за дополнителни набавки и развивање на незаконскиот бизнис.

Следниот случај е резултат на меѓународна соработка помеѓу македонската, австриската и германската полиција, која соработка резултирала во сузбивање на криминална група која оперирала на подрачје Македонија-Австрија-Германија со специјалност во незаконската продажба на наркотична дрога - хероин, на подземните пазари во Виена, Франкфурт, Офенбах и други градови на територија на Австрија и Германија. Процесот на „перење пари“, во овој случај се одвивал така што, незаконски стекнатата готовина од незаконска продажба на наркотични дроги-хероин, се трансферирала преку курири до Р. Македонија (истата не се пријавувала на граничните

¹⁶⁷ Од месец февруари 2011 година Одделот за организиран криминал е преименуван во Центар за сузбивање на организиран и сериозен криминал.

премини) и преку употреба на услугите за брз трансфер на пари (Western Union, Money gram и др), а вака трансферираните парични средства биле инвестирани во движен и недвижен имот во Република Македонија¹⁶⁸.

4. ЕВАЛУАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ СИСТЕМ НА СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ ПЕРЕЊЕ ПАРИ

4.1 Негативните аспекти од законските измени

Во 2007 и 2008 година во македонскиот фискален систем беше воведена една значајна промена во делот на висината на даночните стапки, односно наместо дотогашните 15 отсто, даночните обврзници плаќаа најпрво 12, а од 2008 година 10 отсто, данок на добивка. Исто така, наместо примената на прогресивните стапки од 15, 18 и 25 отсто (во зависност од висината на личниот приход), даночните обврзници на персонален данок на доход плаќаа персонален данок на нивните приходи, најпрво по стапка од 12, а од 2008 година стапка од 10 отсто. Оваа даночна политика од 2007 година значително го намали фискалното оптоварување на даночните обврзници (граѓаните и претпријатијата), а за сметка на подобрената фискална дисциплина се зголемија и фискалните приливи во буџетот. Но сето ова би било совршено доколку на ваков начин, *не се привлечеше и значително ниво на странски капитал, кој настојуваше да таргетира пазари каде фискалниот систем се обидува во целост да се справи со потребата од зголемена наплата и каде фискалната контрола едноставно не успеваше да ја исконтролира во целост даночната евазија*. Се случува основања на друштва со странски капитал кои продуцираа економска вредност која ја зголемуваше даночна евазија, а истите преку бројни трансфери *го оддалечуваа овој незаконски стекнат капитал од изворот на истиот*. Уште една поволност во даночниот систем овозможи да се привлече капитал со сомнително потекло, а тоа е *членот 33 од Законот за данок од добивка*¹⁶⁹ (Пречистен текст 31.12.2007 година), со која се овозможи странските инвеститори, во рок од 3 години од инвестирањето на капиталот во македонскиот систем да бидат целосно ослободени од обврската за плаќање на данокот на добивка. Ова го наметна прашањето дали ова ќе го направи помалку конкурентен македонскиот од странскиот инвеститор?

Исто така, треба да се има предвид и примената на т.н „едношалтерски систем“ во македонскиот трговски регистар, кој во практиката се покажа како многу апликативна и олеснителана околност за сите граѓани. Но, овој систем и неговата предност, брзото и

¹⁶⁸ Практичните случаи подетално се опишани во „Годишниот извештај на Одделот за организиран криминал за 2010 година“.

¹⁶⁹ Сите законски и подзаконски акти се достапни на www.pravo.org.mk.

поедноставено основање на правниот субјект, ја доведоа во прашање „*легалноста*“ на истите. *Многу често се случува основање на правен субјект кој реално и не поседува основачки капитал со кој иститот гарантира за своето постоење и оперативно работење.* Ова не значи дека тука завршува „списокот“ на негативни импликации на одредени законски решенија во македонскиот легислативен систем, од аспект на перење пари, кои неминовно ќе се одразат и врз економскиот раст.

4.2 Позитивни аспекти од законските измени

Со оглед дека во македонскиот легислативен систем се донесоа бројни законски измени кои директно или индиректно влијаат на превентивниот и репресивниот систем за спречување и борба против „перење пари“ и истите настојуваат да овозможат:

- *да се намали можноста за делување на криминалните групи;*
- *да се спречи можноста за стекнување високи противправни профити на директен или индиректен начин преку правни субјекти;*
- *да се идентификува улогата и одговорностите на секој од субјектите задолжени со закон за спречување и борба против „перење пари“;*
- *да се подобри координацијата на финансиските институции со надлежните државни институции за спречување и борба против „перењето пари“.*

Во годините 2008 и 2009 се донесени неколку закони или, пак, измени и дополнувања на веќе постоечки закони, кои се од огромно значење за спречување и борба со девијантната појава на „перењето пари“ меѓу кои како позначајни се следниве:

- *Закон за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка*, кој е од огромно значење, а со истиот Закон имотот или имотната корист, која е стекната преку кривично дело, претставува предмет на заплена или конфискација. Токму со овој Закон по долг временски период настојување да се изработи соодветен на потребите Закон за конфискација, се создаде реална основа за казнено-правниот систем да ја докаже политиката на конфронтација со организираниот криминал и перењето пари;
- со новите измени во *Законот за јавно обвинителство* во процесот на преткривичната постапка Јавниот обвинител претставува клучна фигура во водењето на целокупната постапка, со што поголемиот дел слабости, кои се јавуваа во практиката, преку адекватен пристап на Јавното обвинителство, се очекува да бидат надминати;
- измени и дополнувања во Кривичниот законик на Република Македонија (Сл. Весник на Р. Македонија бр.114/09 од 14.9.2009 година) во делот на рedefинирањето и опфатноста на повеќе кривични дела, меѓу кои и кривичното дело „перење пари и други приноси од казниво дело“ предвидено во членот 273.

Генерално, како позитивни може да се оценат сите придвижувања на македонскиот казнено-правен систем во сферата на „перење пари“ со кој се овозможува имплементација на 40-те препораки од The Financial Action Task Force (FATF).

5. БОРБАТА ПРОТИВ ПЕРЕЊЕТО ПАРИ УСЛОВ ЗА СТАБИЛЕН ЕКОНОМСКИ РАСТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Во јавноста во Република Македонија неколкупати „проструи“ предлогот за даночна амнестија на валканите пари, но што точно се предлага со истата? „За македонски услови радикален, но за светски многу нормален. На Република Македонија ѝ е потребна даночна амнестија на капиталот. Во глобални рамки медиумски најексплоатирана беше даночната амнестија што Владимир Путин ја направи додека беше претседател на Русија. Тој ги повика руските олигарси да ги вратат парите во Русија. Сега гледаме што на економски план постигнува Русија. Пред сè, не станува збор за вонредно полнење на буџетот. Второстепена е потребата да се наполни буџетот. Примарно прашање е да се зголеми оптекот на легални пари во домашната економија. Тоа е најбитното“, ќе констатира Горан Трајковски (Директор на Управата за јавни приходи во интервју за дневниот весник „Дневник“)¹⁷⁰.

Овој предлог и не претставува така радикалан чекор доколку со истиот се *ограничи можноста за легализација*, односно да се земе предвид степенот на ризичност на капиталот (делумно според потеклото и сопственоста), како и да се овозможи заштедите во странство на македонските државјани, за кои државата ставила законска рампа за враќање, во краток временски период преку фискалниот систем да бидат легализирани. По мислење на авторот, *ова не треба да го засегне привлекувањето на странскиот капитал и истата се предлага да биде еднократна и со траење од краток период*. На овој начин, Република Македонија ќе привлече капитал во релативно голем износ, кој ќе го зголеми оптекот на парични средства во легалната економија, нивото на инвестиции и БДП, што во крајна линија би било стимулативно за постигнување на повисоко ниво на економски раст. На ваков начин, фискалната политика ќе исцрпи еден механизам кој го користат безмалку 90% од земјите од Европската унија, искористувајќи ја независноста на сопствените фискални политики. Конечно, на големиот обем на капитал кој низ транзицијата беше криминално исцрпен и изнесен надвор од државата, ќе се овозможи преку *feedback* механизам, истиот да се врати, така што можеби во мала мера и ќе се ублажи и исправи транзиционата криминална приватизација од една, како и ќе се стимулира економскиот раст од друга страна.

¹⁷⁰ <http://www.dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=6018F11C64030A4B875691FC8211BF4D>

Уште една констатација во прилог на фискалната дисциплина и свесноста за влијанието на перењето пари врз економскиот раст се огледа во следното: „Во Македонија имаме ментално сиромашни луѓе, генетски предодредени да кукаат, да зборуваат во деминутив. Тие ментално сиромашни луѓе не плаќаат даноци. Такви ментално сиромашни може да сретнете во малиот и во средниот бизнис. Но во големиот веќе ги нема. Не може да бидете во големиот бизнис со таква ментална матрица.“¹⁷¹ Сè додека во РМ не се создаде критична маса на даночни обврзници (ДДВ, персонален данок од доход и данок од добивка) кои ќе размислуваат за конкурентска борба преку поддршка и промоција на лојалната конкуренција, проблемот на „перење пери“ ќе ѝ се заканува на македонската економија, иако истата е една од земјите со најниско даночно оптоварување.

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

„Перење пари“ како термин во светската литература потекнува од периодот на триесеттите години од минатитот век, кога организираните криминални групи, готовите пари заработени од криумчарење, илегално производство и продажба на алкохолни пијалаци, проституција и илегално обложување ги прикажувале како профит во ланецот на пералници за облека. Процесот на перење пари, воглавно се состои од три фази: пласман, прикривање и интеграција.

Во овој труд, аворот потенцира дека перењето пари и перењето на други приноси од казниви дела, не создаваат позитивни импликации врз економскиот раст на земјите од причини што истото ги засилува дегресивните тенденции под влијание на т.н **порозност на системот** и ефектот **секој несанкциониран криминал, продуцира двапати поголем обем на криминал**. Овој феномен, многу често економистите го нарекуваат т.н **феномен на „проклетството на ресурсите“**, односно и покрај тоа што овие средства ги зголемуваат паричните текови во економијата, нивната *валкана природа* ја поттикнуваат и зголемуваат подложноста на системите на корупција.

Од друга страна, се поставуваат неколку прашања, како тоа дали е потребна амнестија на валканиот капитал, доколку е потребна како истата да се спроведе, дали постојат добри практики во земјите од Европската унија како и клучното прашање, како да биде моделиран концептот на „даночна амнестија“?

Во овој контекст, потребно ќе биде да се посвети соодветно внимание на исправноста на предложениот концепт на „даночна амнестија на капиталот со сомнително потекло“. Предложениот концепт на „даночната амнестија“ по мислење на авторот, треба да биде моделиран во насока на обезбедување на:

¹⁷¹ IBID

- намален оптек на валкани парични средства на „црниот пазар“;
- намален оптек на валкани парични средства во легалната економија;
- зголемен фискален потенцијал;
- зголемено ниво капитални инвестиции насочени кон зајакнување на институционалните капацитети за спречување и борба против перење пари;
- зголемување на довербата во казнено-правните капацитети;
- зголемена ефикасност и ефективност на превентивниот и репресивниот систем.

Од институционалниот систем во Република Македонија, една од институциите задолжени за борба против перењето пари, а воедно и една од најбитните во македонскиот казнено-правен систем е *Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал* кој функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, кој само во 2010 година, има санкционирано 3 поголеми случаи на „перење пари“.

Како негативни последици од законските измени во македонскиот легислативен систем се утврди одредбата во даночниот систем кој овозможи основање друштва со странски капитал кои продуцираа економска вредност која ја зголемуваше даночната евазија. Исто така, поволност во даночниот систем која овозможи да се привлече капитал со сомнително потекло е членот 33 од Законот за данок од добивка, со кој се овозможи странските инвеститори, во рок од 3 години од инвестирањето на капиталот во македонскиот систем, да бидат целосно ослободени од обврската за плаќање на данокот на добивка. Покрај негативните аспекти, законските измени воглавно предизвикаа позитивни аспекти во спречувањето и борбата против перењето пари, а со тоа и во одржувањето на стабилен економски раст. Во годините 2008 и 2009 се донесени неколку закони или пак, измени и дополнувања на веќе постоечки закони, кои се од огромно значење за спречувањето и борбата против перењето пари.

Одлучната борба против перењето пари е услов за стабилен економски раст на Република Македонија. Предложената даночна амнестија, не треба да го засегне привлекувањето на странскиот капитал од нерезиденти, туку да биде насочена кон капиталот кој во времето на транзицијата е изнесен од државата, а оваа мерка се предлага да биде еднократна и да трае релативно краток временски период. На овој начин, Република Македонија ќе го зголеми фискалниот капацитет, ќе го зголеми оптекот на парични средства во легалната економија, нивото на инвестиции и БДП, што во крајна линија би било стимулативно за постигнување повисоко ниво на економски раст.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Управа за спречување перење пари и финансирање тероризам „Национална стратегија за спречување на перење пари и финансирање тероризам за период 2009-2011“;
- Образложение на директивата на ЕУ за спречување на користењето на финансискиот систем за перење пари 91/308/ЕЕЗ од 1991 година и Директивата 2001/97/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 2001 година;
- International Monetary Fund „Former Yugoslav Republic of Macedonia: Financial System Stability Assessment, including Reports on the Observance of Standards and Codes on the following topics: Banking Supervision, Payment Systems, Monetary and Financial Policy Transparency, and Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism“ November 2003;
- Медингер Џон „Перење пари“ - водич за кривични иследници, издавач Магор Скопје (превод), 2009 година;
- Levi Michael and Reuter Peter „Money Laundering“ University of Chicago, 2006;
- James Crawford, David Johnston „Money Laundering A New International Law Enforcement Model“ Cambridge University, Guy Stessens 2000;
- Jan Van Dajk „Mafia markers: assessing organized crime and its impact upon“, Springer Science-Business Media (2007)
- Министерство за внатрешни работи „Годишниот извештај“ на Одделот за организиран криминал за 2010 година;

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(достапно на www.pravo.org.mk)

Закон за внатрешни работи (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 19/04, 51/05, 84, 84/08 и 6), *Закон за вршење на услуги на брз трансфер на пари* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 77/03 и 54), *Закон за девизно работење* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 34/2001; 49/2001; 103/2001; 54/2002), *Закон за државната ревизија* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 73/04 од 21.10.2004 година), *Закон за електронска трговија* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 133 од 2.11.2007 година), *Кривичен законик* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 07/08, 139/08, 114/09), *Закон за заштита на лични податоци* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 7/05, од 1.2.2005 година), *Закон за кривична постапка* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 1515/05, 83/08, 67/09), *Закон за народната банка на Република Македонија* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 03/02, 51/03, 85/03, 40/04 и 61/05), *Закон за облигационите односи* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 18, 4, 5/03, 84/08, 81 и 161), *Закон за полиција* (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 114 и 6), *Закон*

за регистрирање на готовински плаќања (Сл. Весник на Р Македонија бр.31, 42/03, 40/04, 70, 126, 88/08 и 133/09), *Закон за спречување на корупцијата* (Сл. Весник на Р.Македонија бр.28/02, 46, 126, 10 и 161), *Закон за спречување перење пари и други приноси од казниви дела* (Сл. Весник на Р Македонија бр.4/08 од 10.1.2008 година), *Закон за следење на комуникациите* (Сл.Весник на Р.Македонија бр.121, 110 и 4), *Закон за управата за јавни приходи* (Сл. Весник на Р.Македонија бр.81/05, 81/08 и 105), *Закон за финанансиската полиција* (Сл. Весник на Р Македонија бр.55/07 од 4.5.2007 година), *Закон за хартии од вредност* (Сл.Весник на Р.Македонија бр.95, 25 и 7), *Закон за централен регистар* (Сл. Весник на Р Македонија бр. 50/01, 9/2003 и 88/08), *Закон за царинската управа* (Сл. Весник на Р Македонија бр.46/04, 81/05, 107/07, 103 и 105).

WAB PAGES AND LINKS

www.mvr.gov.mk,

www.ujp.gov.mk,

www.jorm.org.mk,

www.kapital.com.mk,

www.fbi.gov,

www.fincen.gov,

www.usppft.gov.mk,

www.worldbank.org,

www.unodc.org,

www.dnevnik.com.mk

www.nbrm.gov.mk,

www.sec.gov.mk,

www.dzr.gov.mk,

www.fatf-gafi.org,

www.fsa.gov.uk,

www.jpacademy.gov.mk,

www.netpress.com.mk,

www.weforum.org,

www.fatf-gafi.org,